

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ПАЛАМАРЧУК ВІКТОРІЯ АНДРІЇВНА

УДК 342.15:340.12

**ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ДЕРЖАВНОЇ ТЕРИТОРІЇ (ТЕОРЕТИКО-
ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)**

12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник

кандидат юридичних наук, доцент

Пікуля Тетяна Олександрівна,
Національна академія внутрішніх справ,
доцент кафедри теорії держави та права.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Бостан Сергій Костянтинович,
Національний університет «Запорізька політехніка»,
професор кафедри конституційного, адміністративного та трудового права;

кандидат юридичних наук

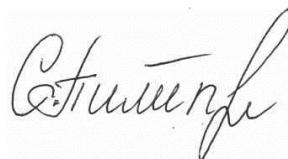
Радовецька Людмила Василівна,
Національна академія Служби безпеки України,
доцент кафедри теорії та історії держави і права.

Захист відбудеться «27» листопада 2019 року о «13» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.04 Національної академії внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1.

Автореферат розісланий «25» жовтня 2019 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. А. Пилипенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Виконання покладених на державу завдань зумовлює використання нею певних правових норм та механізмів їх реалізації, необхідних для створення сприятливих умов існування суспільства та задоволення його інтересів. Матеріальною основою існування будь-якої держави, а отже і її населення є саме державна територія, в межах якої виникає державна влада. Саме це зумовило виокремлення такого явища як правовий режим державної території, що є необхідним елементом правової системи, за допомогою якого здійснюється координація питань пов'язаних з державною територією.

На теперішній час, коли відбуваються активні геополітичні зміни, багато країн зіткнулися з необхідністю захисту своєї території та її правового режиму від протиправних посягань з боку сусідніх держав. Це насамперед пов'язано зі створенням чіткої теоретичної та нормативної бази, яка б забезпечувала фактичну реалізацією державної політики у сфері захисту територіальних кордонів та території країни в цілому, сприяла врегулюванню міждержавних конфліктів без використання силових методів та давала можливість активній, позитивній співпраці між державами.

Світовою спільнотою створено низку міжнародних правових актів, завданням яких є врегулювання питань пов'язаних зі становленням та визнанням державної території та її правового режиму. Однак чітких механізмів реалізації вказаних норм створено не було. Таким чином задля задоволення власних потреб та відстоювання своїх інтересів держава повинна розробити внутрішнє законодавство, ефективний правовий режим для попередження дій спрямованих на втрату власної території.

Тому необхідність забезпечення безпеки і взаємовигідного міжнародного співробітництва вимагає від країни вироблення цілісної та об'єктивної, що відповідає потребам сучасного розвитку суспільства, науково обґрунтованої концепції правового режиму державної території.

Проблеми розвитку сучасної української держави актуалізують просторові дослідження у сфері державознавства. Особливо важливими ці розробки є для становлення її як у внутрішньодержавній просторовій визначеності, так і у визначеності геополітичній та стратегічній стосовно інших державних просторів.

На території України відбувається низка територіальних змін негативного характеру, політичною нестабільністю, формуються території з особливим правовим режимом. Гостро стоїть питання правового режиму тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, анексованої Російською Федерацією Автономної Республіки Крим. У зв'язку із чим існує потреба досліджень, які охоплювали би практичні аспекти проблематики правового режиму окремих складових території української держави, зокрема гарантій забезпечення реалізації та шляхів удосконалення правового режиму території України, рецепції міжнародних та європейських стандартів правового режиму державних територій.

Окрім того, подібні проблеми існують і на теоретико-методологічному рівні, які стосуються правового режиму територіальних кордонів та зміни державної території.

Усе вищезазначене підтверджує необхідність теоретико-правового обґрунтування питань правового режиму державної території та актуальність запропонованої теми дисертаційного дослідження.

Теоретико-методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження стали загальнотеоретичні наукові праці багатьох вчених-правознавців. Так проблематику розуміння правового режиму як особливого виду правового регулювання вивчали С. Алексєєв, О. Бандурка, В. Березенко, С. Бостан, Л. Брілмаєром, Е. Бюкененом, І. Долматов, В. Костицький, А. Ладиженський, А. Малько, А. Матвієнко, Н. Матузов, Н. Пронюк, В. Репецький, О. Романуха, О. Соколова, І. Хаврук, М. Хаустова, Є. Шамсумова та інші. Питання класифікації правових режимів досліджували Д. Бахрах, Л. Заморська, В. Ісаков, З. Кісіль, Р. Кісіль, В. Копейчиков, В. Сорокін, Л. Томаш, Л. Явич та інші. Вагоме значення у розуміння гарантій забезпечення реалізації правового режиму, у тому числі державної території, внесли праці Р. Алямкіна, Ф. Кожевнікова, І. Магновського, О. Миколенка, Л. Шалланда та інші. Питання правового режиму державного кордону досліджували, І. Бенджамін, В. Березенко, Ю. Берсєгов, Н. Камінська, Б. Клименко, А. Купрієнко, Дж. Сіддвей, С. Трохимчук, Л. Фебре, О. Федень, Р. Фрост та інші. Правовий режим зміни державної території досліджували М. Андерсон, Р. Дженнінгс, Х. Джонсон, Дж. Кроуфорд, Л. Оппенгейм, Г. Шварценберг та інші. Дослідженням правового розуміння поняття території, зокрема державної займалися І. Алексєєнко, І. Алебастрова, С. Бабурін, С. Бартоліні, І. Лексін, Т. Мейзельс, Н. Уолкер та багато інших.

Не применшуючи ролі та значення праць зазначених учених, слід наголосити, що не всі питання піддавалися відповідному висвітленню, узагальненню та аналізу. Так, практично відсутні комплексні дослідження, присвячені особливостям правового режиму державної території та шляхам його удосконалення.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Концепції Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2016 р. № 892-р., Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 рр., затверджених Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 р. № 14-10, Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 рр., затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 березня 2015 р. № 275, планів науково-дослідних та дослідно-

конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2012–2017 рр.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає у тому, щоб на підставі аналізу наукових і нормативно-правових джерел знайти шляхи вирішення теоретико-правових та практичних проблем правового режиму державної території.

Виходячи з поставленої мети, у дисертаційній роботі передбачалося виконати наступний комплекс *задач*:

- сформулювати та удосконалити періодизацію генези правових режимів державної території;
- визначити та розкрити особливості методики наукового дослідження правового режиму державної території;
- з'ясувати теоретико-правові особливості розуміння державної території як предмету правового регулювання;
- встановити теоретичні основи правового режиму загалом та державної території зокрема;
- удосконалити класифікацію правових режимів державної території;
- охарактеризувати проблематику правового режиму територіальних кордонів;
- встановити особливості правового режиму зміни державної території;
- встановити особливості реалізації правового режиму окремих складових державної території, правового режиму територіальних кордонів та зміни державної території;
- здійснити компаративний аналіз міжнародних та європейських стандартів правового режиму державних територій;
- охарактеризувати гарантії забезпечення реалізації правового режиму території України;
- запропонувати шляхи удосконалення правового режиму території України.

Об'єктом дослідження є державна територія як специфічне суспільно-правове явище.

Предметом дослідження є теоретико-правові основи та практичні аспекти правового режиму державної території.

Методи дослідження. Обґрунтованість та достовірність отриманих результатів дисертації забезпечено використанням комплексу загальнонаукових підходів та спеціальних методів наукового пізнання.

У дисертаційному дослідженні було використано загальнонауковий *діалектичний метод* – що дозволив розглядати соціальні процеси та явища, а також їх розвиток, що сприяв виділення правового режиму державної території як однієї з умов правового розвитку держави загалом (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1); *історичний метод* – для висвітлення особливостей формування і розвитку правового режиму державної території (підрозділ 1.1); *інституційний метод* – для виокремлення особливостей правового режиму державної території та її окремих складових, що встановлюються інститутами державної влади (підрозділи 2.3, 3.1, 3.3); *синергетичний метод* – дав можливість змоделювати

нові шляхи удосконалення правового режиму державної території, адаптувати чинні нормативні акти до динамічних суспільних потреб шляхом унесення до них змін і доповнень, а отже максимальної відповідності сучасним соціальним потребам (підрозділи 2.3, 3.2, 3.3); *формально-юридичний метод* – використаний у процесі дослідження змісту правових актів, котрі регламентують правовий режим державної території, що дозволило знайти шляхи удосконалення даного правового явища (підрозділи 2.4, 3.2, 3.3); *порівняльно-правовий метод* – дозволив виявити загальні та специфічні закономірності у створенні, існуванні та розвитку правового режиму державної території як юридичного явища в Україні та світі (підрозділи 2.4, 3.1, 3.2); *системний підхід* – дав змогу розглянути правовий режим державної території як систему правових інструментів (засобів), що включає правові засоби різного складу і рівня (прості і комплексні) (підрозділи 2.1, 2.2); *функціональний метод* – зумовив можливість розглянути правовий режим державної території як певну сукупність (систему) правових процедур і юридичних засобів, які призначені для задоволення суспільних інтересів у межах певної території (підрозділи 1.3, 2.1); *комплексний підхід* – уможливив розгляд відповідності та узгодженості динаміки правового режиму території держави з загальною перспективою розвитку суспільства; роль і місце даного явища в існуючій системі (підрозділи 2.5, 3.1, 3.3); *територіальний підхід* – дозволив розглянути та конкретизувати правовий режим державної території з урахуванням певних територіальних обмежень, а саме в рамках державних кордонів (підрозділи 2.3, 2.5); *лімологічний підхід* – під час розгляду ролі та функцій державного кордону, його вплив на правовий режим державної території в цілому, що дозволило окреслити шляхи удосконалення правового режиму державного кордону (підрозділ 2.3).

Емпіричну базу становлять судова практика Міжнародного суду ООН з територіальних спорів між державами, судова практика Постійної палати міжнародного правосуддя, рішення Генеральної Асамблеї ООН, рішення Конституційного суду щодо визнання неконституційним Закону України «Про Всеукраїнський референдум».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній теоретико-правовій науці комплексним дослідженням, в якому визначено сутність та зміст правового режиму державної території як складової частини правового регулювання та важливого важеля державотворення, окреслено проблеми практики застосування вітчизняного законодавства у цій сфері та сформульовано пропозиції щодо її вдосконалення. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень, рекомендацій та висновків, а саме:

вперше:

– запропоновано періодизацію історичних етапів розвитку правової думки щодо проблеми правового режиму державної території. Таким чином генезу та стан наукової розробки досліджуваного явища варто поділити на періоди нового (кінець XVIII – початок XX ст.) та новітнього часів (початок XX – сьогодення). Саме на ці історичні періоди припадають фундаментальні

дослідження правового розуміння території держави, її значення для суспільства та панівної влади, як основи матеріального існування та впливу на інші держави;

– здійснено класифікацію правових режимів державної території, за наступними критеріями: залежно від часу дії правового режиму на певній території; за територією дії правового режиму; за сферою використання; за окремими об'єктами правового регулювання; за основним цільовим призначенням.

– сформульовано юридичні підстави щодо внесення змін до Конституції України, а також проекту Закону України «Про Всеукраїнський референдум» № 2543-VIII, що дозволить закріпити територіальну цілісність як основу існування держави та виключить загрозу втрати певних територій у майбутньому. Зміни до Конституції України дадуть можливість унеможливити правові маніпуляції в частині зміни державної території (стаття 73) та заборонаю змін спрямованих на порушення територіальної цілісності України (стаття 157);

удосконалено:

– наукові положення щодо формулювання загального поняття «державна територія». Це частина земного простору обмежена державними кордонами, яка визнана іншими країнами та на яку діє суверенітет даної держави, та розповсюджується її територіальне верховенство. Звертається увага саме на визнання іншими країнами (міжнародне визнання), так як держава для ефективного існування як правової інституції, на етапі свого створення повинна отримати визнання міжнародної спільноти, що забезпечить подальше становлення та розвиток від протиправних посягань на її територію з боку інших держав;

– ряд ознак, які має державна територія. Так до даних ознак, окрім наявності громадян, територіального верховенства та національної юрисдикції додається й міжнародне визнання;

– наукові положення щодо формулювання загального поняття «правовий режим державної території». Це особлива форма регулювання суспільних відносин, яка зумовлена комплексом правових процедур і юридичних засобів, що встановлює держава за допомогою внутрішнього та міжнародного законодавства на своїй території чи окремих її частинах, з метою задоволення суспільних, національних інтересів по відношенню до даної території;

– положення щодо державної території як предмету правового регулювання. Так, правове регулювання вказаного явища поділяється на міжнародне (тобто державна територія та її правовий режим регулюються відповідно до норм міжнародного права, що ратифіковане внутрішнім законодавством країни), конституційне (первинне – саме конституційні норми стають основою правового регулювання державної території) та галузеве (здійснюється різними правовими системами такими як: земельне, адміністративне, цивільне, екологічне, кримінальне право, тощо). Саме в залежності від специфіки предмету та методу правового регулювання регламентуються окремі аспекти правового режиму території держави;

– формулювання загального поняття «правовий режим державного кордону» як комплексу законодавчо закріплених юридичних процедур, на підставі яких діє система державних органів влади та управління, що функціонують у сфері реалізації державної політики щодо забезпечення публічного інтересу у функціонуванні кордону держави;

дістало подальший розвиток:

– наукові положення щодо обґрунтування необхідності закріплення на законодавчому рівні неможливості зміни державної території, що пов'язані з фактичною втратою її території та зміни державного правового режиму. Крім того ця необхідність зумовлена й розв'язанням проблемних питань на сході та півдні України;

– наукові уявлення про правовий механізм становлення державного кордону. Акцентується увага на недосконалому вказаному правовому явищу, та вказується на необхідності якнайшвидшого міжнародного визнання кордонів України з сусідніми державами, адже зволікання з підписанням делімітаційних та демаркаційних протоколів може призвести до територіальних претензій в майбутньому. Крім того зазначено, що саме становлення та визнання державних кордонів є запорукою їх цілісності та недоторканості, а отже і схоронності території держави та її правового режиму в цілому;

– визначення змісту мирних способів зміни державної території, а саме: плебісцит, цесія, оренда державної території, ефективна окупація, давність володіння, акреція, ад'юдикація. Вказано на правові шляхи їх удосконалення;

– наукові уявлення про міжнародні та європейські стандарти правового режиму державної території, які мають місце під час співпраці України та міжнародної спільноти. До таких принципів належать територіальна цілісність державної території, територіальна недоторканість держави, непорушність державних кордонів, недоторканість державних кордонів, повага до внутрішнього законодавства держави, незастосування силових методів або їх погрози, мирне вирішення міжнародних спорів, повага до внутрішнього законодавства. Вказані принципи застосовуються до правового розуміння державної території як суб'єкта міжнародних відносин, а отже відображають зміст правового режиму державної території;

– наукове бачення щодо особливостей правового режиму окремих складових державної території, котра поділяється на реальну, фактичну територію, кордони якої чітко визначені міжнародними договорами і внутрішнім законодавством та квазі-територію, що постійно змінює свої розміри та конфігурацію. Проаналізовано особливості даних видів державної території, вказано на проблемні аспекти у розумінні їх правових режимів.

Встановлено, що у вітчизняному законодавстві відсутні норми, які визначають та встановлюють правовий режим островів, а регулювання даних відносин покладається виключно на міжнародне право; відсутнє закріплення в нормативно-правових актах та в твердженнях вчених чіткої позиції щодо межі національного повітряного простору; відсутність чіткого визначення поняття космічного об'єкту, що створює труднощі у виокремленні його правового режиму.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони використані та впроваджені у:

– *законотворчій діяльності* – одержані результати у вигляді пропозицій до чинного законодавства (акт впровадження Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин від 15.03.2016 № 011/15/КАП);

– *правозастосовній діяльності* – у вигляді пропозицій до діяльності органів місцевого самоврядування (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність Цюрупинської районної ради VII скликання Херсонської області від 25.03.2016 № 10-160/2-16-04);

– *освітньому процесі* – у викладанні студентам закладів вищої освіти дисциплін «Теорія держави і права» та «Конституційне право», під час підготовки підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей і наукових повідомлень (акт впровадження Академії Державної пенітенціарної служби від 03.06.2016 № 6/1038).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації були оприлюднені на 8 науково-практичних та науково-теоретичних конференціях, а також на «круглому столі», наукових читаннях: «Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція» (м. Київ, 2015 р.), «Кримінально-виконавча політика України у дослідженнях молодих вчених» (м. Київ, 2016 р.), «Публічний простір як об'єкт правового регулювання» (м. Київ, 2016 р.), «Правоохоронна діяльність: історія, сучасний стан, перспективи розвитку (присвячена пам'яті видатного науковця О.Ф. Граніна)» (м. Київ, 2017 р.), «Правові реформи в Україні: реалії сьогодення» (м. Київ, 2017 р.), «Стан та перспективи реформування сектору безпеки і оборони України» (м. Київ, 2017 р.), VII наукові читання, присвячені пам'яті академіка В.В. Копейчикова (м. Київ, 2017 р.), «Кримінально-виконавча система України та її роль у розбудові правової і соціальної держави» (м. Чернігів, 2018 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертації викладено у 6 наукових статтях, із них 4 опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, 2 статті – у зарубіжних наукових виданнях, а також у 8 тезах доповідей на науково-практичних та науково-теоретичних конференціях, і «круглому столі».

Структура та обсяг роботи. Робота складається з анотації державною та англійською мовами, списку публікацій здобувача за темою дисертації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що включають одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (313 найменувань на 30 сторінках) і чотирьох додатків (на 6 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 232 сторінки, з них основного тексту – 196 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** наведено обґрунтування вибору теми дослідження, визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету і задачі дослідження, визначено об'єкт, предмет та методи дослідження,

розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; наведено дані про апробацію результатів дисертації та публікації, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретичні, бібліографічні та методологічні засади дослідження правового режиму державної території» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Гене́за та стан наукової розробки проблеми правового режиму державної території»* визначено історичний розвиток наукової думки з приводу проблеми правового режиму державної території. Обґрунтовано низку наукових теорій та поглядів розуміння державної території та її правового режиму. Розкрито стан дослідження вказаної проблематики та виокремлено питання, котрі потребують більш детального висвітлення.

У ході дослідження було запропоновано класифікувати наявні наукові знання про правову природу державної території та її правовий режим дотримуючись таких класичних історичних етапів розвитку державно-правової дійсності – новий час (кінець XVIII – початок XX ст.) та новітній час (початок XX – сьогодення). Удосконалено наукові положення щодо поняття правового режиму державної території, а також з'ясовано, що воно пройшло тривалий шлях становлення як окремої юридичної дефініції.

Підрозділ 1.2 *«Методика наукового дослідження правового режиму державної території»* присвячено розкриттю методологічного інструментарію, насамперед, основних загальнонаукових підходів та спеціальних методів наукового пізнання даного правового явища.

Для осмислення сучасних ідей та поглядів, що стосуються правового режиму державної території, використано філософські та загальнонаукові методи. Йдеться про діалектичний, історичний, інституційний, синергетичний, формально-юридичний, порівняльно-правовий та функціональний методи. Зокрема, на основі порівняльно-правового методу здійснено аналіз забезпечення правового режиму державної території у зарубіжних державах з метою виявлення позитивних і негативних тенденцій, їх врахування в українських реаліях.

Під час дослідження використано низку підходів таких як системний, комплексний, територіальний та лімологічний, що уможливило дослідження правового режиму державної території з огляду на швидкі геополітичні зміни, котрі відбуваються в світі.

У підрозділі 1.3 *«Державна територія як предмет правового регулювання»* визначено, що правовий режим державної території є предметом правового регулювання багатьох галузей права: конституційного, земельного, адміністративного, цивільного, екологічного, кримінального, що свідчить про його міждисциплінарний характер.

Конституційне право розуміє територію держави як основу суверенітету та національне багатство. Саме земля є надбанням всього народу України, що слугує основою існування та процвітання суспільства. Крім того, земля є предметом права власності українського народу. Саме в межах своєї території

держава здійснює захист прав та свобод людини та громадянина, здійснює правове регулювання суспільних відносин.

Предметом правового регулювання земельного права є правовідносини, що пов'язані з землею та об'єкти, що на ній перебувають. Територія розглядається як сфера дії уповноважених органів, що реалізують державну політику у галузі земельних відносин.

Адміністративне право визначає підстави виникнення, зміни або ж припинення земельних відносин. Встановлює систему органів держави, метою яких є безпосереднє управління земельним фондом України, передбачає порядок, форми та методи їх діяльності.

Цивільне право розглядає територію через призму відносини, що виникають на основі її розуміння як об'єкта права власності, встановлює права суб'єктів по відношенню до складових території та до об'єктів, що на ній перебувають.

Екологічне право розглядає територію держави як предмет правовідносин у сфері захисту від всіх видів забруднення. Встановлює їх допустимі межі та повноваження місцевої влади щодо охорони складових державної території.

Кримінальне право регулює правові відносини, що стосуються незаконного посягання на територію держави, встановлюють заборонні норми та норми примусу за порушення чинного законодавства, що регулює територіальні відносини.

Розглядаючи норми вказаних галузей права можна звернути увагу що у галузях приватного права, до яких відносяться цивільне та земельне право, переважають диспозитивні методи правового регулювання (встановлені тільки межі та процедури правового регулювання), тобто суб'єкти самостійно вибирають варіант власної поведінки.

Натомість такі публічні галузі права як конституційне, адміністративне, кримінальне, екологічне право під час правового регулювання суспільних відносин безпосередньо пов'язаних з державною територією використовує імперативні методи регулювання. Таким чином суспільні відносини впорядковуються шляхом категоричної та докладної регламентації юридичними правилами поведінки учасників цього процесу, а також неможливість установлення ними інших правил поведінки на власний розсуд.

Отже, різні галузі права в залежності від специфіки предмету та методу правового регулювання регламентують окремі аспекти правового режиму території держави.

Правові норми відповідних галузей права, у своїй сукупності, утворюють міжгалузевий інститут права – інститут правового режиму державної території. У ході дослідження було сформульовано визначення державної території як предмету правового регулювання.

Розділ 2 «Теоретична конструкція правового режиму державної території» складається з п'яти підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Теоретичні основи правового режиму державної території» надано нове визначення державної території, як частини земного простору обмеженого державними кордонами, яка визнана іншими країнами та

на яку діє суверенітет даної держави та розповсюджується її територіальне верховенство. Встановлено, що територію поділяють на земний простір, позаземний простір та території, що мають визначений юридичний статус і відповідний правовий режим. Встановлено ряд ознак, які притаманні правовому режиму державної території, а саме: а) встановлення та забезпечення державою; б) регламентація суспільних відносин, що виникають у межах територіальних кордонів з приводу чи по відношенню до державної території; в) специфічний порядок правового регулювання питань що стосуються державної території, який складається з юридичних засобів та способів реалізації законних прав та обов'язків суб'єктів правовідносин; г) спрямування на задоволення суспільних потреб пов'язаних з державною територією. Виділено низку правових принципів становлення правового режиму території України, а саме: суверенітет України над всією її територією; цілісність державної території; верховенство на всій території України Конституції України; пряма дія Конституції України по всій території України; Конституційне закріплення порядку зміни державної території.

У підрозділі 2.2 «Класифікація правових режимів державної території» виокремлено критерії для класифікації правових режимів державної території. У залежності від часу дії правового режиму на певній території можна виокремити короткострокові та постійні правові режими державної території. До короткострокових віднесено правовий режим анексованої території, режим окупованої території, режим деокупації території держави. До постійних правових режимів належать: правовий режим суверенної території; правовий режим квазідержави; правовий режим самопроголошеної держави; правовий режим заморських країн і територій тощо. За територією дії правового режиму можна виділити правовий режим що діє по всій території держави та правовий режим котрий діє на певній її частині. Так, до першої категорії відноситься правовий режим воєнного стану, до другої – правовий режим надзвичайного стану. Відповідно до сфери використання можна виділити внутрішньодержавний режим (правовий режим територіальних вод, правовий режим земель та режим повітряного простору) і міждержавний режим (правовий режим квазі-територій). За окремими об'єктами правового регулювання можна виділити правовий режим природних територій та об'єктів (природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, регіональних ландшафтних парків, заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ) та правовий режим штучно створених об'єктів (ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, пам'яток природи, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, заповідників, правовий режим охоронюваних археологічних територій). За основним цільовим призначенням правовий режим державної території можна поділити на правові режими земель: сільськогосподарського призначення; житлової та громадської забудови; природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення; оздоровчого призначення; рекреаційного призначення; історико-культурного призначення; лісогосподарського призначення; водного фонду; промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

У підрозділі 2.3 «Правовий режим територіальних кордонів» визначено, що встановлення чіткого кордону – головне завдання кожної країни світу, яка прагне збереження своєї територіальної цілісності, адже це визначає суверенне право держави на організацію власної політичної та соціально-економічної системи. Як головна складова національної безпеки, державний кордон виконує важливі функції охорони території, контролю нелегальної міграції, контрабанди й переміщення злочинних угруповань та багато іншого. Кордон – це обов'язковий елемент, що зумовлює формування державно-територіального організму. Надано визначення та розкрито зміст сухопутних, водних і повітряних кордонів державної території.

Встановлено, що правовий режим державного кордону, передбачає наявність кількох умов, що надають йому правовий характер, а саме: збереження території держави; визнання; міждержавне встановлення.

Визначено, що правовий режим державного кордону – це є упорядкована сукупність законодавчих актів та механізмів їх виконання, на підставі яких функціонує система державних органів влади та управління, які діють у сфері реалізації державної політики щодо забезпечення публічного інтересу у функціонуванні кордону держави. Виявлено недосконалість вітчизняного законодавства щодо питань делімітації та демаркації територіальних кордонів України, відсутність низки договорів про визнання державних кордонів, що ставить під загрозу територіальну безпеку України. Запропоновано шляхи вирішення даної проблематики.

У підрозділі 2.4 «Правовий режим зміни державної території» визначено, що основним принципом зміни державної території є вибір самого народу, що проживає на даній території, у його правовому вираженні. Це положення одержало своє конституційне оформлення у багатьох конституціях сучасних держав, зокрема, стаття 73 Конституції України встановлює, що винятково всеукраїнським референдумом вирішуються питання про зміну території України, а пункт 2 статті 85 Конституції надає Верховній Раді України повноваження щодо призначення такого референдуму.

При дослідженні проблеми правової зміни державної території встановлено, що чинне міжнародне право визнає такі загальні правові підстави зміни державної території: самовизначення, цесія, ефективна окупація, давність володіння, акреція і ад'юдикація. В рамках наукового дослідження було розглянуто та охарактеризовано їхній зміст та умови становлення з наведення конкретних прикладів геополітичних змін на карті світу.

Встановлено основну проблему при зміні державної території на підставі самовизначення, а саме юридична невизначеність суб'єкта цього права та з колізією принципів самовизначення і територіальної цілісності держави.

У підрозділі 2.5 «Особливості правового режиму окремих складових державної території» визначено та охарактеризовано особливості правового режиму окремих складових державної території. Встановлено, що територія держави складається із таких елементів як: 1) реальна, фактична територія, кордони якої чітко визначені міжнародними договорами і внутрішнім законодавством; 2) квазі-територія, що постійно змінює свої розміри та

конфігурацію. В свою чергу, фактична територія складається з сухопутної, водної та повітряної території. До складу квазі-території входять: військові кораблі й літальні апарати, а також морські й повітряні судна, що перебувають на некомерційній державній службі, незалежно від їхнього місцезнаходження; торговельні морські й повітряні судна під прапором даної держави, що перебувають у відкритому морі або в повітряному просторі над відкритим морем; космічні об'єкти, що належать державі; трубопроводи й підводні кабелі; нафтові й інші добувні вишки у відкритому морі; території дипломатичних представництв і консульств. Також розкрито особливості кожної складової державної території, що обумовлюють особливості їх правового режиму. Охарактеризовано нормативно-правові акти, за допомогою яких ці режими встановлюються, розкрито їх особливості в залежності від кожного виду території.

Визначено, що у вітчизняному законодавстві відсутні норми, які визначають та встановлюють правовий режим островів, а регулювання даних відносин покладається виключно на міжнародне право.

Наголошено про відсутність закріплення в нормативно-правових актах та в твердженнях вчених чіткої позиції щодо межі національного повітряного простору, що унеможливорює чітко визначити його правовий режим. Що стосується твердження про висотну межу державного суверенітету (повітряної території) у 100–110 км над рівнем моря, то воно має характер міжнародно-правового звичаю. Розмежування національного повітряного простору з космічним простором є дуже важливим, адже кожному з них притаманний свій правовий режим. Однак, відсутність юридичного розмежування створює правову невизначеність щодо застосування відповідних норм повітряного і космічного права. Таким чином, виникає проблема у встановленні чіткого правового режиму повітряного простору. Тому, для уникнення неточностей під час регулювання правовідносин, що стосуються повітряної території держави, необхідно на законодавчому рівні закріпити межу національного повітряного простору та чітко визначити його правовий режим.

Розділ 3 «Практичні аспекти правового режиму державних територій та шляхи його удосконалення в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Міжнародні та європейські стандарти правового режиму державних територій»* проаналізовано зміст а також визначено міжнародні та європейські стандарти правового режиму державної території. Встановлено, що в міжнародних та європейських стандартах можна виділити ряд ознак, які їм притаманні, а саме: розроблені державами світу в межах міжнародних та європейських міждержавних організацій; регламентують міжнародне співробітництво держав; містять у собі спільно розроблені державами підходи й принципи становлення, формування та функціонування суспільних інститутів на території конкретних держав; за своєю правовою сутністю належать до міжнародних і європейських документів спеціального порядку; впливають на загальносвітовий правовий розвиток.

До міжнародних та європейських стандартів правового режиму державних територій них ми відносимо наступні принципи: територіальна цілісність

державної території, територіальна недоторканість держави, непорушність державних кордонів, недоторканість державних кордонів, повага до внутрішнього законодавства держави, незастосування силових методів або їх погрози, мирне вирішення міжнародних спорів, повага до внутрішнього законодавства. Надано критичний аналіз міжнародним правовим актам, які закріплюють вказані принципи. Вказано на практичну проблему, яка гостро стоїть перед міжнародною спільнотою – це механізм забезпечення міжнародних та європейських стандартів в умовах сучасної геополітичної ситуації яка склалася в Україні та в світі.

У підрозділі 3.2 *«Гарантії забезпечення реалізації правового режиму території України»* визначено та охарактеризовано сутність і значення гарантій забезпечення реалізації правового режиму державної території. Визначено, що гарантії забезпечення реалізації правового режиму державної території – це передбачений законом комплекс правових засобів, які створюються та використовуються державою для врегулювання та забезпечення стабільності своєї влади на певній території. Запропоновано здійснити поділ гарантій правового режиму державної території на юридичні та інституційні. Під юридичними гарантіями мається на увазі система правових норм, які спрямовані на забезпечення захисту та охорону правового режиму державної території. Інституційні гарантії передбачають діяльність державних та недержавних організацій, що мають на меті відновлення порушеного права (Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, Збройні Сили України).

У підрозділі 3.3 *«Шляхи удосконалення правового режиму території України»* виявлено недосконалість у вітчизняному законодавстві, а саме прогалина у Конституції України що стосується питання народного волевиявлення стосовно зміни державної території України. Крім того відсутній закон *«Про Всеукраїнський референдум»* № 2543-VIII, що унеможливило здійснення народовладдя, а отже й регулювання низки правовідносин пов'язаних із становленням та існуванням правового режиму території України. Запропоновано внесення змін до Конституції України та законопроекту *«Про Всеукраїнський референдум»*, що унеможливить втрату державної території, а отже і зміни її правового режиму. Так статтю 74 Конституції України пропонується викласти у наступній редакції: *«Референдум не допускається щодо законопроектів з питань податків, бюджету, амністії, а також питань про зміну території України, що стосуються фактичної втрати території держави у будь-який спосіб»*. Пункт другий ч. 2 ст. 3 проекту Закону *«Про Всеукраїнський референдум»* № 2543-VIII, доцільно викласти у наступній формі: *«про зміну території України, якщо ця зміна не передбачає фактичну втрату певної частини державної території України у будь-який спосіб»*.

Пункт 1 ст. 17 проекту Закону *«Про Всеукраїнський референдум»* № 2543-VIII доцільно викласти у такій редакції: *«Всеукраїнський референдум щодо зміни території України – це форма прийняття громадянами України, які мають право голосу, рішення щодо затвердження закону про ратифікацію міжнародного договору про зміну території України. Дані зміни не повинні*

стосуватися питань фактичної втрати певної частини державної території України у будь-який спосіб, що загрожує територіальній цілісності та єдності України» та частину 1 ст. 26 вказаного законопроекту краще викласти у наступній редакції: «У разі прийняття закону про ратифікацію міжнародного договору про зміну території України не пов'язаної з фактичною втратою частини державної території України, укладеного Президентом України, Верховна Рада України приймає рішення про призначення всеукраїнського референдуму про зміну території України».

Таким чином запропоновано законодавчі шляхи удосконалення правового режиму державної території, адже саме чітка нормативна база уможливить захист території держави та її правового режиму від дій спрямованих на дестабілізацію останнього, і як можливий наслідок втрати території чи певної її частина та повалення державності в цілому.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні сутності та змісту правового режиму державної території, окресленні проблем та шляхи удосконалення даного правового явища. У результаті проведеного дослідження було отримано такі висновки:

1. Проведення доктринальних розробок багатьох учених, що працювали над теоретичним осмисленням державної території та її правового режиму, дозволило виділити такі історичні етапи розвитку державно-правової думки з вище вказаного питання як новий та новітній часи.

Період нового часу знаменувався значною кількістю правових теорій розуміння державної території а саме: об'єктною, просторовою, патримоніальною, компетенції та міжнародної власності. Вони не розглядали територію як основоположний елемент держави, а відтак, і правовий режим державної території не висвітлювався як публічно-правовий інститут. Головна роль відводилася саме державній владі, котра акумулювала територіальні та суспільні ресурси для досягнення та гарантування власної стійкості та довговічності.

Натомість новітній час охарактеризувався усвідомленням та виокремленням правового режиму державної території як окремої юридичної категорії. Саме в цей період науковці почали виділяти поняття правового режиму території як невід'ємного елемента правової держави, так як саме за його допомогою створюється певний порядок регулювання суспільних відносин, стає можливим їх уніфікація.

2. Доведено, що вивчення державної території як предмета правового регулювання здійснюється на рівні національного та міжнародного права. Правове регулювання даного правового явища має різні «правові відтінки», у залежності від специфіки правової системи та методів регулювання суспільних відносин, що характеризує даний предмет. Так, для певних галузей права державна територія виступає як цілісний предмет правового регулювання

(конституційне право). Для інших – державна територія розглядається частково, в залежності від сфери правовідносин, на яку поширюється дія конкретної галузі права.

3. Запропоновано визначення поняття «державна територія». Так державна територія – це частина земного простору обмежена державними кордонами, яка визнана іншими країнами та на яку діє суверенітет даної держави та розповсюджується її територіальне верховенство.

4. Запропоновано визначення поняття «правовий режим державної території», що являє собою особливу форму регулювання суспільних відносин, яка зумовлена комплексом правових процедур і юридичних засобів, що встановлює держава за допомогою внутрішнього та міжнародного законодавства на своїй території чи окремих її частинах, з метою задоволення суспільних, національних інтересів по відношенню до даної території.

5. Встановлено, що у правовому розумінні, територію поділяють на земний простір, позаземний простір та території, що мають визначений юридичний статус і відповідний правовий режим. З урахуванням останнього виділяють: 1) державну територію, що знаходиться під суверенітетом конкретної держави, яка здійснює в її межах своє територіальне верховенство; 2) міжнародну територію, на яку не поширюється суверенітет конкретної держави, а її правовий режим визначається виключно міжнародним правом; 3) територію зі змішаним правовим режимом, на якій діють одночасно норми міжнародного права і національного законодавства прибережних держав; 4) території з особливим міжнародним режимом, до складу яких можуть входити державні території та одночасно державні, міжнародні території і території зі змішаним режимом.

6. Визначено, що правовий режим державного кордону є комплексом законодавчо закріплених юридичних процедур, на підставі яких діє система державних органів влади та управління, що функціонують у сфері реалізації державної політики щодо забезпечення публічного інтересу у функціонуванні кордону держави. Вказаний режим регулюється низкою нормативних актів зокрема, на прикладі України, Митному, Водному, Повітряному, Земельному кодексам України, законах України «Про державний кордон України», «Про Державну прикордонну службу України», «Про прикордонний контроль», тощо. Таким чином регулюються широкий спектр правових відносин пов'язаних з використанням державного кордону.

7. Встановлено, що для того щоб територіальний кордон слугував збереженню цілісності та недоторканості державної території, необхідно пройти процедуру визнання та становлення кордону між державами-сусідами та укласти відповідні договори. Це слугуватиме в майбутньому певною гарантією уникнення територіальних спорів відносно окремих частин території, що можуть стати підставою для збройного вирішення ситуацій пов'язаних з невизнанням державного кордону, тощо.

8. Розглянуто низку юридичних способів зміни правового режиму державної території, а саме плебісцит, цесія, оренда державної території, ефективна окупація, давність володіння, акреція, ад'юдикація. Їхне

застосування багато в чому залежить від конкретної ситуації. Ці способи зміни правового режиму державної території зумовлюють особливості подальшого правового регулювання суспільних відносин на цих територіях.

9. Державна територія включає в себе сухопутну, водну, повітряну територію, анклави, острови, надра, квазі-територія. Окреслена ненормованість та відсутність у вітчизняному праві достатньої нормативної бази для регулювання таких складових державної території як повітряна територія, острови, трубопровідний транспорт, космічні об'єкти, чим унеможлиблюється висвітлення особливостей їх правового режиму.

10. Визначено, що міжнародні та європейські стандарти закріплено в джерелах міжнародного, європейського права, таких як договори, статuti, декларації, конвенції, пакти, положення, угоди, директиви, регламенти, інструкції тощо. Самі стандарти виражаються на рівні принципів, норм, рекомендацій, характеристик, які стоять на захисті вже існуючої держави, а отже і її правового режиму. Таким чином, виділено міжнародні стандарти правового режиму території держави, а саме: територіальна цілісність державної території, територіальна недоторканість держави, непорушність державних кордонів, недоторканість державних кордонів, незастосування силових методів або їх погрози, мирне вирішення міжнародних спорів, повага до внутрішнього законодавства держави.

11. Гарантії забезпечення реалізації правового режиму території України поділяються на юридичні та інституційні гарантії. Вони передбачені в низці правових актів нашої держави, котрі покликані забезпечувати виконання та захист територіальної цілісності держави та її оборони у випадку нападу чи загрози нападу.

12. Встановлено необхідність внесення змін до Конституції України, а саме: статтю 74 викласти у наступній редакції, «Референдум не допускається щодо законопроектів з питань податків, бюджету, амністії, а також питань про зміну території України, що стосуються фактичної втрати території держави у будь-який спосіб». Крім того необхідно внести ряд змін в законопроект «Про Всеукраїнський референдум» № 2543-VIII, що дозволить закріпити територіальну цілісність як основу існування держави та виключить загрозу втрати певних територій у майбутньому

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Паламарчук В.А. Територія як невід'ємна ознака сучасної держави. *Наука і правоохорона*. 2016. № 1. С. 345–350.
2. Паламарчук В.А. Оренда як підстава зміни правового режиму державної території. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2016. № 6 Т.1. С. 31–34.
3. Паламарчук В.А. Теоретико-правові основи розуміння державної території України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1 (251). С. 182–186.

4. Паламарчук В.А. Характеристика основних видів правового режиму державної території. *Право і суспільство*. 2017. № 1 (2). С. 27–31.
5. Паламарчук В.А. Розвиток теорій походження правового режиму державної території. *Teorie și Practică*. 2016. № 3 (19). С. 40–43.
6. Паламарчук В.А. Правовой режим территориальных границ как один из ключевых элементов целостности государства. *Legea și viața*. 2017. № 12/2. С. 144–147.
7. Паламарчук В.А. Поняття території як невід’ємної ознаки сучасної держави та політичних відносин. *Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 27 листопада 2015 р.)*. 2015. С. 196–200.
8. Паламарчук В.А. Генезис правових теорій території держави. *Кримінально-виконавча політика України у дослідженнях молодих вчених: збірник матеріалів науково-теоретичної конференції (Київ, 15 квітня 2016 р.)*. 2016. С. 278–280.
9. Пікуля Т.О., Паламарчук В.А. Публічний простір як різновид публічного майна. *Публічний простір як об’єкт правового регулювання: матеріали науково-практичної конференції (Київ, 30 вересня 2016 р.)*. 2016. С. 132–135.
10. Паламарчук В.А. Правове становлення територіальних кордонів. *Правоохоронна діяльність: історія, сучасний стан, перспективи розвитку (присвячена пам’яті видатного науковця О.Ф. Граніна): матеріали науково-теоретичної конференції (Київ, 23 березня 2017 р.)*. 2017. С. 125–127.
11. Паламарчук В.А. Плебісцит як правова підстава зміни державної території. *Правові реформи в Україні: реалії сьогодення: матеріали ІХ всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції (Київ, 31 жовтня 2017 р.)*. 2017. С. 49–54.
12. Паламарчук В.А. Цесія як один із способів зміни правового режиму державної території: *матеріали VII-их наукових читань, присвячених пам’яті академіка В.В. Конєйчикова: матеріали наук. читань (Київ, 17 листопада 2017 р.)*. 2017. С. 89–91.
13. Паламарчук В.А. Військова окупація як силовий метод зміни правового режиму державної території. *Стан та перспективи реформування сектору безпеки і оборони України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 24 листопада 2017 р.)*. 2017, Т. 2. С. 107–109.
14. Паламарчук В.А. Гарантії реалізації правового режиму території України: *матеріали III-ї заочної науково-практичної конференції (Чернігів, 27 листопада 2018 р.)*. 2018. С. 265–269.

АНОТАЦІЯ

Паламарчук В. А. Правовий режим державної території (теоретико-правове дослідження). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2019.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2019.

У роботі досліджені характеристики правового режиму державної території, його поняття, критерії класифікації та види, визначено правовий режим територіальних кордонів, правовий режим зміни державної території, а також особливості правового режиму окремих складових державної території.

Встановлено та досліджено міжнародні та європейські стандарти правового режиму державних територій, здійснено їх аналіз та окреслено актуальні проблеми.

Визначено гарантії забезпечення реалізації правового режиму території України. Запропоновано їх класифікацію та способи усунення прогалин у правовій регламентації використання та застосування останніх.

Визначено шляхи удосконалення правового режиму території України. Запропоновано способи усунення прогалин у праві та внесення змін до вітчизняного законодавства з метою унеможливлення втрати державної території та зміни існуючого на ній правового режиму в наслідок протиправних дій.

Ключові слова: правовий режим, держава, державна територія, удосконалення, право, територіальні кордони, складові державної території, стандарти, гарантії.

АННОТАЦИЯ

Паламарчук В. А. Правовой режим государственной территории (теоретико-правовое исследование). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права; история политических и правовых учений. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2019.

Диссертация посвящена комплексному исследованию теоретических и правовых основ правового режима государственной территории. Разработано авторское определение понятия «правовой режим государственной территории», учитывая существующие научные представления, опыт научного осмысления исследуемой проблематике.

Освещено методологическую основу исследований правового режима государственной территории, состоящий из таких методов, как: диалектический, исторический, синергетический, формально-юридический,

сравнительно-правовой, функциональный. Также использован ряд научных подходов среди которых: системный, комплексный, территориальный, лимнологичный.

Выявлено исторические аспекты становления и развития правового режима государственной территории. Определено, что генезис и состояние научной разработки исследуемого явления следует разделить на периоды нового (конец XVIII - начало XX в.) и новейшего времени (начало XX - настоящее).

В процессе исследования разработаны и предложены в научный оборот понятие «правовой режим государственной территории» и «правовой режим государственной границы».

Установлен ряд признаков присущих правовому режиму государственной территории, а именно: 1) установление и обеспечение государством; 2) регламентация общественных отношений, возникающих в пределах территориальных границ по поводу или по отношению к государственной территории; 3) специфический порядок правового регулирования вопросов касающихся государственной территории, состоящий из юридических средств и способов реализации законных прав и обязанностей субъектов правоотношений; 4) направление на удовлетворение общественных потребностей связанных с государственной территорией.

Определено, что правовой режим государственной территории является предметом правового регулирования многих отраслей права: конституционного, земельного, административного, гражданского, экологического, уголовного, что свидетельствует о его междисциплинарном характере.

Предложена классификация правовых режимов государственной территории. В зависимости от времени действия - краткосрочные и постоянные правовые режимы государственной территории. По территории действия - правовой режим действующей по всей территории государства и правовой режим который действует на определенной ее части. Согласно сферы использования - внутригосударственный режим и межгосударственный режим. По отдельным объектам правового регулирования - правовой режим природных территорий и объектов а также правовой режим искусственно созданных объектов. Правовой режим государственной территории возможно классифицировать и по основному целевому назначению и др.

Предоставлено новое авторское определение государственной территории, как части земного пространства ограниченного государственными границами, которая признана другими странами и на которую действует суверенитет данного государства и распространяется ее территориальное верховенство.

Определена стратегическая важность государственной границы в становлении правового режима государственной территории. Установлено, что правовой режим государственной границы, предусматривает наличие нескольких условий, предоставляющих ему правовой характер, а именно: сохранение территории государства; признание; межгосударственное становление.

Сформулировано содержание и определены международные и европейские стандарты правового режима государственной территории. Выделен ряд правовых принципов и признаков которые присущи международным и европейским стандартам.

Доказано несовершенство в отечественном законодательстве, а именно пробел в Конституции Украины что касается вопроса народного волеизъявления по изменению государственной территории Украины. Кроме того отсутствует закон «О всеукраинском референдуме», что делает невозможным осуществление народовластия, а следовательно и регулирования ряда правоотношений связанных со становлением и существованием правового режима территории Украины. Предложено внесение изменений в Конституцию Украины и законопроекта «О всеукраинском референдуме», что сделает невозможным потерю государственной территории, а следовательно и изменения ее правового режима.

Ключевые слова: правовой режим, государство, государственная территория, совершенствование, право, территориальные границы, составляющие государственной территории, стандарты, гарантии.

SUMMARY

Palamarchuk V. Legal Regime of the State Territory (theoretical and legal research). – The manuscript.

Thesis for obtaining a candidate's degree in legal sciences with a specialization in 12.00.01 – Theory and History of State and Law; the history of political and legal studies. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2019.

The work describes the characteristics of the legal regime of the state territory, it's concept, criteria of classification and types, the legal regime of territorial boundaries, the legal regime of change of the state territory, as well as the features of the legal regime of certain components of the state territory.

The international and European standards of the legal regime of the state territories have been established and investigated, their analysis and their actual problems are outlined.

The guarantees of ensuring the realization of the legal regime of the territory of Ukraine are determined. The proposed classification and methods of eliminating gaps in the legal regulation of the use and use of the latter.

The ways of improvement of the legal regime of the territory of Ukraine are determined. The ways of eliminating gaps in the law and making changes to domestic legislation are proposed, in order to prevent the loss of state territory and the change of the existing legal regime on it as a result of unlawful actions.

Key words: legal regime, state, state territory, improvement, law, territorial boundaries, constituent parts of the state territory, standards, guarantees.